

เอกสารอ่านประกอบหลักสูตรการอ่าน
โครงการเพื่อครูภาษาไทยในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
สถาบันภาษาไทยสิรินธร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 9

อ่านอย่างตีความ (2) ตีความด้วยความรู้นอกตัวภาษา

เรามักจะพูดว่าการตีความหมายของบทอ่านจำเป็นต้องอาศัยบริบท บริบทดังกล่าวอาจเป็นบริบททางภาษาหรือบริบทนอกตัวภาษา บริบททางภาษา หมายถึง ข้อความที่อยู่ในตัวบทที่ช่วยให้เราเข้าใจความหมายของคำหรือข้อความเปรียบเทียบ ส่วนบริบทนอกตัวภาษา หมายถึง องค์กรประกอบในสถานการณ์การสื่อสาร และความรู้ร่วมกัน หรืออาจเรียกว่าบริบททางสังคม/วัฒนธรรม

ก. บริบททางภาษา

ความรู้ในภาษาจะบอกเราว่าคำคำหนึ่งมีความหมายตรงและความหมายแฝงว่าอย่างไร (กล่าวถึงแล้วในตอนที่ผ่านมา) แต่การจะหาว่าในสถานการณ์การสื่อสารหนึ่งๆ คำคำนั้นใช้ในความหมายตรงหรือความหมายแฝงว่าอย่างไร ก็ต้องอาศัยบริบททางภาษาหรือข้อความที่ปรากฏในตัวบทช่วยในการตีความหมาย เช่น

“ฉันไม่ยุ่งกับมันเพราะกลัวจะมีลูกออกมาอีก มันจะแย่งกันใหญ่...”

“ยุ่ง” เมื่อใช้เป็นกริยาที่คนกระทำต่อคน อาจมีความหมายว่า “พูดคุยเสวนา” หรือ “ก้าวก่าย” ก็ได้ แต่ในกรณีนี้ มีข้อความต่อว่า “จะมีลูกออกมา” ก็ทำให้รู้ได้ว่าผู้ส่งสารใช้คำนี้ในความหมายว่า “มีเพศสัมพันธ์”

ข. บริบทนอกตัวภาษา

1) ผู้ส่งสาร/ผู้รับสาร

ประเด็นว่าผู้ส่งสารและผู้รับสารคือใครก็มีความสำคัญอย่างมากในการตีความหมายของสาร กล่าวคือ การตีความสารว่าเป็นการประชดหรือไม่ บางครั้งเราจำเป็นต้องรู้นิสัยของผู้ส่งสาร เช่น หากมีการส่งข้อความนัดหมายประชุมงานตอนแปดโมงเช้า และมีผู้ส่งข้อความตอบมาว่า “ดีจริง ๆ *ประชุมแต่เช้า*” เราต้องรู้ว่าผู้พูดเป็นคนมีธรรมชาติเป็นอย่างไร หากเป็นคนตื่นเช้า มาทำงานแต่เช้าเป็นปกติ

คำพูดนี้ก็จะเป็นคำพูดความหมายตรง แสดงความเห็นด้วย แต่หากเป็นคนชอบตื่นสาย มักมาไม่ทัน หรือ มั่งง่วง หงาวหวานนอนในตอนเช้า คำพูดเดียวกันนี้อาจมีความหมายเป็นการประชด ต้องตีความว่าเป็น การบ่น การแสดงความไม่พอใจที่กำหนดให้ประชุมเช้า

2. เวลาและสถานที่

เวลาในการส่งสารก็มีส่วนในการช่วยตีความสารเช่นกัน โดยเฉพาะในกรณีที่มีการใช้คำที่ต้องการจุดอ้างอิงทางเวลาและสถานที่ในการตีความ เช่น “เขื่อนแห่งนี้เริ่มสร้างในปี 2546 และสร้างเสร็จเมื่อสองปีก่อน” หากเราต้องการทราบว่าเขาเขื่อนดังกล่าวใช้เวลาก่อสร้างกี่ปี เราก็จำเป็นต้องรู้ว่าปีที่สร้างเสร็จคือปีใดแน่ ซึ่งจะได้ก็ต่อเมื่อรู้ว่าตัวบทชิ้นนี้เขียนขึ้นเมื่อใด หรือหากมีการใช้คำว่า “ที่นี่” การจะระบุว่าสถานที่แห่งนั้นคือที่ใด ก็ต้องทราบว่ามีผู้เขียนเขียนจากที่แห่งใด

3. ความรู้หรือประสบการณ์ร่วมกัน

หลายครั้งที่ผู้อ่านไม่เข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนสื่อ ทั้งนี้อาจจะเกิดจากการที่ผู้อ่านไม่มีความรู้หรือประสบการณ์เช่นเดียวกับผู้เขียน จึงไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากผู้เขียนนำเสนอได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากน้ำล้างจานถึงน้ำล้างเท้าและหมูป่าหมีแดง

จาก “น้ำแกง” มา “น้ำล้างจาน” เรื่อยมาถึง “น้ำล้างเท้า” ดูเหมือนบรรยากาศหาเสียงเลือกตั้งจะไม่ได้ “จำกัดวง” อยู่แค่เฉพาะพรรคการเมืองเท่านั้น

แต่ลามไปถึงกองทัพบก ล่าสุดก็เหตุการณ์ “ปิดล้อม” ทหารชุดปฏิบัติการแก้ไขปัญหาเสพติด 315 (ปส. 315) ในพื้นที่เขต 19...โดยฝ่ายทหารอ้างว่าถูกปิดล้อมและข่มขู่ ขณะฝ่ายพรรคเพื่อไทยตอบโต้ว่า ไม่ได้ทำอย่างที่ถูกกล่าวอ้าง

(ตัดตอนจาก เดลินิวส์ 11 มิถุนายน 2554)

จากบทความในหนังสือพิมพ์ข้างต้น ผู้อ่านที่ไม่ได้ติดตามแวดวงการเมืองอย่างใกล้ชิดจะไม่เข้าใจว่า “น้ำแกง” “น้ำล้างจาน” และ “น้ำล้างเท้า” หมายถึงอะไร แม้จะพอรู้จากข้อความในตัวบทว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับกองทัพและนักการเมืองก็ตาม แต่ผู้อ่านที่อ่านข่าวการเมืองอย่างละเอียด จะมีความรู้ร่วมกับผู้เขียนคือ รู้ว่า “น้ำแกง” และ “น้ำล้างจาน” หมายถึงกรณีที่ นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ ดำเนิน พ.อ. สรรเสริญ แก้วกำเนิด กรณีที่ พ.อ. สรรเสริญ ไม่ให้ น.ส. ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เข้าพบผู้บัญชาการทหารบก ในช่วงมีการหาเสียงเลือกตั้ง โดยกล่าวว่า “น้ำล้างชามอย่ามาก่อนน้ำแกง” หมายถึง พ.อ. สรรเสริญ ผู้เป็นโฆษก ไม่ควรตัดสินใจแทนผู้บัญชาการฯ ส่วน “น้ำล้างเท้า” มาจากการที่ พ.อ. สรรเสริญ ได้กลับว่า “ถ้าพี่เป็นน้ำล้างชาม ณัฐวุฒิก็เป็นน้ำล้างเท้า”

การขาดความรู้หรือประสบการณ์ร่วมซึ่งนำไปสู่การไม่สามารถเข้าใจบทอ่านนั้นอาจเป็นเรื่องสุดวิสัยที่จะเข้าใจตัวบทได้ แต่ในปัจจุบันนี้ ปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ได้ด้วยการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน เราสามารถหาข้อมูลเกือบทุกประเภทได้ทางอินเทอร์เน็ต

จากตัวอย่างข้างต้น หากเราค้นใน Google โดยใช้คำค้นสามคำพร้อมกัน คือ “น้ำแกง” “ทหาร” “พรรคเพื่อไทย” ก็สามารถหาที่มาของ “น้ำแกง” “น้ำล้างจาน” และ “น้ำล้างเท้า” ได้โดยไม่ยากเย็น